

5.2. Resolució 1325: Iniciatives a nivell nacional

Per la determinació de les iniciatives que l'Estat colombià ha realitzat en el marc de la resolució 1325 en el tema de l'accés a la terra de les dones afrocolombianes, ens hem centrat en l'estudi de les iniciatives estatals donat que la centralització de l'Estat colombià dona molt poca flexibilitat per tal que els municipis i els departaments exerceixin l'autonomia que tenen reconeguda en la Constitució de 1991. A més la participació d'aquests ens territorials en els grans temes polítics i econòmics de l'Estat és molt limitada, sent moltes les lleis que intervenen en la gestió local, centralitzant recursos i ampliant controls, reduint-se així l'autonomia a un pla administratiu.¹

Tenint en compte que ni el govern colombià ni cap altre ens territorial ha aplicat cap Pla Nacional pel seguiment de la resolució 1325, i que la llista d'iniciatives estatals portades a terme és molt prolífica però no sempre amb l'impacte esperat, l'anàlisi s'ha realitzat a partir de les observacions i recomanacions que consten en l'informe del Comitè per l'Eliminació de la Discriminació contra la Dona (CEDAW) de data 2013, i l'informe de Colòmbia de data novembre 2017 que dona resposta a l'informe de la CEDAW. Per l'anàlisi dels encerts, fallides i mancances de les iniciatives proposades per l'Estat, també s'han tingut també en compte altres informes sobre drets humans i accés a la terra a Colòmbia i comunitats afrocolombianes.

En el present quadre s'exposen les polítiques estatals que consten en l'informe presentat a la [CEDAW](#) l'any 2017 i són contrastades amb la informació que constava en l'informe de la CEDAW de 2013 que realitzava diverses observacions i recomanacions, així com altres crítiques trobades en diferents informes.

CATEGORIES	POLÍTIQUES ESTATALS	Crítiques de la CEDAW i altres fonts:
Prevenició	<p>-Procés de divulgació de la Llei 731/2002 mitjançant la "<i>Cartilla en Derechos de las Mujeres Rurales</i>, que es va destinar a <i>Multiplicadores y Lideres as Rurales</i>"²</p> <p>-En el període 2013-2016³ el govern adopta la política Pública Nacional d'Equitat de Gènere per les Dones, que es va concretar en l'Estratègia de Consolidació de la Política Pública d'Equitat de Gènere, (CONPES⁴ 161).</p> <p>-El CONPES 3784 va establir els lineaments de política pública per la Prevenició de riscos, la protecció i la garantia dels drets de les Dones Víctimes del conflicte Armat.</p>	<p>CEDAW:</p> <ul style="list-style-type: none"> - No s'ha formulat cap pla d'acció nacional o regional pel desenvolupament de la resolució 1325, com recomanava la mateixa resolució. - Falta una estratègia àmplia per superar les actituds patriarcal i els estereotips basats en el gènere respecte a les funcions i responsabilitats de les dones i homes a la família i la societat, especialment en les esferes en que la dona està en una situació de desavantatge, com la vida pública i política i el treball. - Manca de difusió en tots els àmbits de la societat dels principis de la no discriminació i la igualtat de gènere, per tal de reforçar una imatge positiva i no estereotipada de la dona indígena i afrocolombiana. -No hi ha cap actuació encaminada a superar les barreres socials que afronten les dones en relació a l'accés a la restitució de terres en el marc

1 Suelst Cock, V. (2013, jul.-dic.). "Un nuevo paradigma del Estado unitario: la asimetría territorial y los esquemas de coordinación". *Universitas* 127, 309-339.

2 No s'ha pogut accedir a cap tipus d'informació relativa al seu contingut i difusió.

3 Decret 1930 de 6 de setembre de 2013

4 Els CONPES són documents de política pública elaborats pel Consell de política Pública econòmica i Social, del Departament Administratiu de Planificació Nacional.

	<p>-El DANE⁵ va realitzar el Tercer Cens Nacional Agropecuari (2014), que va donar informació estadística, geo-referenciada i actualitzada del sector, evidenciant la situació del camp i en particular de les dones rurals, sent la base fonamental per l'enfortiment del sector i de la política en construcció.</p> <p>-Concessió de crèdits a dones, pel finançament del foment agropecuari i rural, en el període 2013-2017.</p>	<p>de la Llei 1448, així com la falta de solucions sostenibles per les dones a qui se'ls ha retornat les terres o aquelles que les reclamen.</p> <p>Altres fonts:</p> <p>Tenint en compte el Tercer Cens Nacional Agropecuari:</p> <p>-No hi ha xifres segregades de la titulació de la terra segons les variables d'ètnia i gènere (únicament ho fa en relació als territoris col·lectius).</p> <p>-El 75,8% de productors residents no havien rebut assistència tècnica; el 83,7% no havien sol·licitat un crèdit pel desenvolupament d'activitats agropecuàries i el 71,5% no tenien infraestructura pel desenvolupament de les activitats agropecuàries.</p>
Participació	<p>-“Red d'Alcaldesses per la Democràcia i la Pau” (2012)”: pretén articular els interessos, necessitats i propostes de les alcaldesses del país, procurant una major participació de les dones i la inclusió del l' enfoc de gènere a la gestió territorial.</p> <p>-“<i>Más Mujeres Más Democracia</i>”: ⁶ estratègia per promoure la participació i el reconeixement de les dones com a subjectes polítics i enfortir les agendes d'igualtat de gènere en la construcció del desenvolupament i pau a Colòmbia.</p> <p>-Conpes 161 (2013) sobre equitat de gènere. Inclou entre les seves accions: fomentar mecanismes d' accés a serveis, recursos financers i a la propietat d'actius per part de dones; incrementar l'accés a oportunitats per les dones rurals als factors productius com la terra, la vivenda, la finançament de la producció, l'assistència tècnica i la capacitat.</p> <p>-Creació i consolidació de grups de gènere i formulació de plans d'acció en 13 entitats integrants de la <i>Comissió Intersectorial</i>⁷ per a enfortir l'execució del CONPES 161 sobre Equitat de gènere.</p> <p>-Llei 232/2016 estableix els paràmetres d'aplicació en els criteris de qualificació per l'assignació de subsidis familiars de vivenda d' interès social rural, prioritzant entre altres, a la dona cap de família rural i a la pertinença a un grup ètnic.</p> <p>-Circular 002/2016 prioritza l'atenció per dones camperoles que han presentat sol·licitud d'adjudicació de terres <i>baldíos</i>⁸, predis del Fons Nacional d' Estalvi (FNA) o postulants de subsidis.</p>	<p>- No es promou la major participació de les dones afrocolombianes en la participació política a nivell nacional i dins les seves comunitats. (Cedaw)</p> <p>- “La Llei 581 de 2000 o Llei de Quotes disposa que un 30% dels càrrecs de màxim nivell decisor i altres nivells decisoris, en totes les branques del poder públic de tots els nivells de govern, han de ser ocupats per dones. Catorze anys després de l'entrada en vigor d'aquesta normativa no s'ha pogut donar compliment ple a aquest mandat”.</p> <p>- No es garanteix a les dones afrocolombianes el seu dret a la consulta prèvia en la realització de mega-projectes; no es promouen les associacions de col·laboració entre els sectors públics i privat ni es garanteix una compensació adequada en cas de les terres requisades (Cedaw)</p> <p>- En l'Acord de Pau el 46% de persones que van participar van ser dones, tot i que no van participar en els temes de terres i participació (Cedaw).</p> <p>- En la Instància Especial pel seguiment a l'Enfoc de Gènere y Garantia dels Drets de les Dones en la Implementació de l'Acord, les dones afrocolombianes no tenen una representació directa, sinó que es mantenen en escenaris de consulta i no de decisió. En altres instàncies com la Comissió de Verificació, la Secretaria Tècnica de Notables, el Mecanisme Tripartit de Verificació, el grup de suport del Consell Nacional de Participació, el Consell Nacional de reintegració, la Comissió Electoral Especial, la Comissió de Garanties de Seguretat, el “Comité de Escogencia”, el “Consejo Nacional per la reconciliació i la convivència”, el Consell Nacional de Reincorporació, entre altres, no té cap representació de les dones ètniques. Aquesta exclusió genera interrogants sobre la garantia de l'enfoc ètnic en aquestes instàncies, la participació paritària de les dones, la inclusió efectiva de les dones afrocolombianes i indígenes i la existència de situacions associades a la discriminació i al racisme. (NNUU 2017)¹⁵</p>

5 Departament Administratiu Nacional d' Estadística.

6 Implementada pel Ministeri de l'Interior i la CPEM (Conselleria Presidencial per l'Equitat de la Dona)

7 Integrants: Ministeris de l'Interior, Agricultura, Educació, Treball, Hisenda, Justícia, TICS, Salut i els següents departaments: DAPRE, DAFP, DANE, DNP, UARIV.

8 Un terreny “baldío” es aquell que no ha estat mai explotat econòmicament i no ha estat mai titularitat d'algú. En aquest cas es pressuposa que és de propietat de l'Estat.

	<p>-Pla de revisió i seguiment dels programes i lleis que afavoreixen les dones rurals i creació del Comitè Interinstitucional de la Llei de Dona Rural⁹</p> <p>-Acords de Pau acordats a l'Habana el 26 de novembre de 2016¹⁰ :Participació de les dones com a negociadores, tan del Govern como de les FARC; Constitució d'una subcomissió de gènere encarregada de la inclusió de l'enfoc de gènere a tot l'Acord i de generar les mesures diferenciades per atendre les afectacions particulars del conflicte de les dones;¹¹ Guia pràctica <i>Les Dones com a Protagonistes en la Construcció de la Pau</i>¹² per la implementació dels Acords; La CSIVI¹³ es conforma per dones d'organitzacions territorials de 4 Departaments, entre les que hi ha dones d'organitzacions rurals i d'origen camperol i víctimes del conflicte armat.¹⁴</p>	
Protecció	<p>-Creació de la <i>Comissió Intersectorial de Garanties per a les Dones Lidereses i Defensores dels DDHH</i>.¹⁶</p> <p>-Guia per la incorporació de l' Enfoc de Gènere en els Plans Integrals de prevenció i protecció (PIPP), per tal d'enfortir la prevenció de les violacions als drets a la vida, llibertat. Seguretat i integritat de les dones fruit del conflicte armat intern i de les diferents dinàmiques de violència..¹⁷</p> <p>-La branca judicial implementa el <i>Lineament d' Atenció i Protecció de dones víctimes de violència sexual, así com la Guia per l'aplicació de l'enfoc diferencial de gènere en l'especialitat de Restitució de Terres i en les sales de Justícia i Pau, Atenció i Protecció de dones víctimes</i>. Els magistrats de les Altes Corts en el seu conjunt van formular els Criteris d'equitat per una administració de justícia amb perspectiva de gènere.</p>	<p>No s'han tingut en compte les següents recomanacions que consten en el diagnòstic del CONPES 3784: a) Coordinar accions per a la prevenció de la desposseïció en zones on es porten a terme processos de restitució de terres. b). Dissenyar e implementar un protocol de litigi diferencial de documentació de casos i elaborar demandes de restitució de terres de dones, adolescents i nenes. c) Desenvolupar una estratègia d'articulació institucional per la recol·lecció, complementació i/o subministrament d'informació probatòria en la documentació dels casos de les dones afectades.</p> <p>- Les agressions a dones defensores de drets humans ha anat creixent, tot i la firma els Acords de Pau. Es reporten (OACDH 2016) 295 atacs contra 885 persones defensores, 310 de les quals són dones. Consta que mitjançant 39 pamflets van ser amenaçades 211 dones i 298 homes i 47 organitzacions socials. Les modalitats sota les que es van presentar l'any 2015 les agressions contra defensors i defensores de Drets Humans en el país son: a) En relació a conflictes de terres, particularment en territoris indígenes i afrocolombians; b) En relació amb l'exigència de justícia por part dels/les defensores en el seu rol de representants de víctimes. c) En relació amb lideratges socials i polítics. d)En relació a l'activisme a favor de la pau.</p>

9 Adoptat pel Decret 2145 de 20 de desembre 2017. Aquest comitè Interinstitucional ja estava previst a la llei 731/2002, de dona rural i fa seguiment a les polítiques públiques en relació a la dona rural.

10 *Acuerdo Final para la Terminación del Conflicto y la Construcción de una Paz Estable y Duradera*

11 En aquesta Subcomissió van participar 16 lidereses d'organitzacions de dones, 10 expertes en violència sexual, 36 dones víctimes (del grup de 60 víctimes), comunitat LGTBI, expertes internacionals i ex-guerrilleres de varies parts del món.

12 Creada per la CPEM, juntament amb la OACP (Oficina de l'Alt Comissionat per la Pau),

13 Comissió de seguiment i vigilància de la implementació dels acords.

14 A nivell nacional consten representants de la Comissió Nacional de Dones Indígenes, de la Plataforma d'Incidència Política de dones rurals colombianes, Dones per la Pau, REPEM i Colombia Diversa. També una dona afrocolombiana forma part dels 8 integrants de la Instància ètnica d'aquesta Comissió.

16 A través del Decret 1314 del 2016. La funció principal de la Comissió és implementar el *Programa Integral de Garanties per Dones Lidereses i Defensores de DDHH*, amb el propòsit d'assegurar la tasca dels lideratges socials i polítics i la defensa dels DDHH de les dones.

17 Guia realitzada pel Ministeri de l'Interior amb l'assistència tècnica del PNUD, que la va dissenyar en atenció als 10 riscos de gènere plantejats per la Cort Constitucional en l'Auto 092/2008.

<p>Reparació</p>	<p>-CONPES 3784: estratègia per a la implementació d'accions que contribueixin a superar les barreres d'accés de les dones a la terra, a través de l'accés a oportunitats productives en condicions dignes i a la restitució de terres.¹⁸</p> <p>-“Programa d'Accés Especial de Dones i Nenes al procediment de registre de restitució de terres”, com a guia per a la implementació de l'enfocament diferencial en l'etapa administrativa del procés de restitució. ¹⁹</p> <p>-Acció Social²⁰ dissenya i implementa 13 programes dirigits a prevenir i atendre l'impacte desproporcionat del desplaçament de les dones. Pretén atorgar eines pràctiques al SNAIPD²¹ i les entitats nacionals responsables de la implementació dels programes i dels processos d'atenció a les dones víctimes del desplaçament forçat, tenint en compte les seves necessitats especials.</p> <p>-El 1r punt de l'Acord de l'Habana, desenvolupa el punt relatiu a la <i>Reforma Rural Integral (RRI)</i> prioritza a les dones que viuen al camp.²²</p> <p>-El decret Llei 902/2017 estableix mesures concretes pel reconeixement de l'economia de la cura a les dones rurals com a beneficiaries prioritàries dels programes d'accés i formalització de terres.²³</p>	<p>Tots els esforços realitzats per abordar la desigualtat respecte a la terra han fracassat, principalment perquè quasi no s'ha fet res per modificar l'estructura de la propietat de la terra a Colòmbia, on grans extensions de terra estan majoritàriament en les mans d'uns pocs (Amnistia Internacional 2014)</p>
------------------	--	---

18 Accions previstes a desenvolupar: 1. Dissenyar eines i metodologies pel reconeixement del dret a la propietat de dones i nenes, i prioritzaació de les dones víctimes en els processos relacionats amb els predis del Fons Nacional Agrari i l'adjudicació de subsidis. 2. Desenvolupament del programa d'accés especial per a dones en el procediment de restitució de terres, documentació i acompanyament dels processos i seguiment a les decisions de restitució a favor de les dones i nenes. 3. Crear estratègies de promoció i divulgació de l'oferta institucional en matèria de desenvolupament rural per dones víctimes. 4. Implementar processos de formalització de la propietat de terres ermes amb vocació agropecuària, en zones de consolidació y/o en zones de risc de desplaçament, zones de reserva camperola i en aquelles con es concentra el major nombre de sol·licituds de dones víctimes del desplaçament.5. Capacitar a organitzacions de dones sobre instruments normatius i eines de gestió en relació a la terra i al desenvolupament rural.

19 Resolució 80 de 2013, adoptada per la URT (Unitat de Restitució de Terres) en desenvolupament de l'article 114 de la Llei 1448 de 2011.

20 Acció Social porta a terme aquests programes en concordança amb la Resolució 1325 i connexes, i en compliment dels manaments judicials dels Autos 092 y 237 de 2008.

21 El Sistema Nacional de Atención Integral a la Población Desplazada SNAIPD, creat amb la llei 387/97.

22 Disposa “d'un enfoque territorial, diferencial y de género que implica reconocer y tener en cuenta las necesidades, características y particularidades económicas, culturales y sociales de los territorios, de las mujeres en todo su ciclo vital, de las comunidades rurales y de grupos en condiciones de vulnerabilidad, garantizando la sostenibilidad socio-ambiental”

23 Al definir els subjectes d'accés i formalització de terres a títol gratuït, estableix entre les persones prioritzades, a la població rural victimitzada, incloent les associacions de víctimes, les dones rurals, les dones “caps de família” i la població desplaçada. S'assigna una major puntuació als registre únic de sol·licitants de terra a la dona camperola. S'estableix que dins dels processos d'accés i formalització de

<p>-Per garantir l'Accés a la Terra, s'han portat a terme les següents accions administratives: a) Publicació de la <i>Cartilla Mujeres Propietàries</i>.²⁴ ; b) Enfortiment del diàleg amb les dones per tal que exposin els seus casos i expectatives respecte de l' accés a la tinença de la terra. c) Estratègia de seguiment per mesurar el desenvolupament de l'enfoc de gènere en els territoris²⁵</p> <p>-En quan a la <i>Restitució de Terres</i>, es disposen accions per: a) Apropiació de les metodologies per incorporar l'enfoc de gènere, b) Qualificació de les capacitats tècniques de funcionaris de la URT i d'altres entitats nacionals i territorials pel reconeixement dels drets patrimonials de les dones i l'atenció amb enfoc diferencial en el procés de restitució. c).<i>Programa d' accés especial per dones en el procés de restitució de terres</i>.²⁶e) Incorporació de variables de gènere en el formulari de sol·licitud d'inscripció de predis en el registre de terres desposseïdes.</p> <p>-Des del Programa Dona Rural realitzat entre 2011-2014 es van cofinançar activitats d'emprenedoria amb recursos no reemborsables a organitzacions de dones, amb la finalitat de millorar les seves capacitats productives, comercials, organitzatives, d' inserció als mercats, accés a bens i serveis i reconeixement dels seus drets.</p>	<p>- La majoria dels casos de restitució de terres que s'han resolt fins avui corresponen a famílies que ja havien retornat a les seves terres abans del procés de restitució i simplement desitgen la formalització de la seva propietat de la terra, més que la restitució en si. Per tant, un indicador clau per avaluar el grau d'èxit del procés de restitució de terres és el nombre de famílies que han pogut retornar a les seves terres després de la sentència judicial. Així, la llei fins al moment ha funcionat més com un mecanisme per a la formalització de terres –és a dir, per a la legalització de la propietat de la terra– que com una eina per a la restitució de terres en si que beneficiï a les persones que van ser desplaçades forçadament de les seves terres i no han pogut retornar .(Amnistia internacional 2014)</p> <p>Crítiques al Programa Dona Rural (OXFAM): Debilitats relacionades amb la formulació i el disseny del programa que limiten el seu abast i eficàcia. (Reduït abast per accedir a actius claus, falta de continuïtat, absència d'un enfoc territorial, escassa articulació amb altres iniciatives, dèbil disseny participatiu, la cobertura i recursos destinats no responen a la importància demogràfica de les dones rurals i a la seva contribució al sector, la inexistència d'un component de seguiment i avaluació del programa); Fallides del mecanisme de convocatòria (exclou als més vulnerables, als qui més requereixen del suport, desconeixement de les particularitats de les dones rurals en els territoris, tràmits excessius i costosos)</p>
---	--

terres es reconixerà com activitats d' aprofitament dels predis rurals les activitats avançades per les dones sota la denominació “d' economia del “cuidado”

24 La cartilla explica els passos a seguir i la importància de la formalització de la terra.

25 Es construeixen amb la participació de les organitzacions vinculades als espais de participació i socialització.

26 Amb l'acompanyament d'ONU Mujeres i la participació de 500 dones restituïdes.